

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Загострення економічних проблем та підвищення соціальної напруги в Україні обумовлює необхідність пошуку кардинальних шляхів підвищення ефективності функціонування національної економічної системи. Одним із таких напрямів є активізація інноваційної діяльності, що повинна забезпечити подолання системної фінансово-економічної кризи, створити передумови для сталого економічного розвитку країни. В умовах тотального дефіциту фінансових ресурсів можливості держави щодо підтримки інноваційної діяльності дещо обмежені, тому пріоритетним є переважно нормативно-регулюючий вплив держави. В зв'язку із цим особливої актуальності набуває дослідження питань нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інновацій та державного регулювання інноваційної діяльності освітлюються в працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених: В.Александрової, Ю.Бажала, Н.Гончарової, О. Лапко, І. Лукінова, Ю. Пахомова, А. Поручника, І. Балабанова, П. Друкера, П. Завліна, В. Іванова, В. Мединського, Е. Менсфілда, А. Пригожина, Б. Санто, Б. Твісса, Е. Уткіна, Р. Фатхутдинова, М. Хучека, А. Хемілтона, Й. Шумпетера та ін. Але, незважаючи на широке коло досліджень визначеної проблеми, деякі питання й досі залишилися не вирішеними.

Метою дослідження є ознайомлення з особливостями нормативно - правового регулювання інноваційної діяльності та вивчення питань ефективного використання важелів стимулювання інноваційної діяльності.

Згідно закону України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність - це діяльність, спрямована на отримання нових знань та продуктів, результатом якої є комерційна реалізація нових технічних засобів, технологій, нової продукції, матеріалів, нових методів організації та управління виробництвом та ін., що дає економічний (дохід, прибуток), соціальний, екологічний або інший ефект.

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється в Україні шляхом: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування і реалізації інноваційних програм, розробки нормативно-правової бази і економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності, правового захисту суб'єктів інноваційної діяльності, стимулювання фінансово-кредитних установ, що фінансують та кредитують виконання інноваційних проектів. Центральним органом виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності є Державне агентство України з інвестицій та інновацій, діяльність якого регламентується Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 р. № 749 "Деякі питання Державного агентства України з інвестицій та інновацій". Координує діяльність Державного агентства України з інвестицій та інновацій Кабінет Міністрів України.

В Україні діють 14 законодавчих актів, близько 50 нормативно-правових урядових актів, понад 100 різноманітних відомчих документів, що регламентують інноваційну діяльність та трансфер технологій за такими важливими аспектами, як визначення науково-технологічних та інноваційних пріоритетів, фінансове забезпечення інноваційної діяльності, функціонування технологічних парків тощо. Законодавчу базу щодо інноваційного розвитку та формування державної інноваційної політики крім базових законів «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної і інноваційної діяльності технологічних парків», Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України становлять прийняті спеціальні закони, положення яких спрямовані на регулювання відносин саме на стадії розробки програм. До них відносять Закони України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про державні цільові програми», а також низку підзаконних актів, якими протягом останніх років затверджувалися програми інноваційного розвитку. Прикладом таких актів можуть служити Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку державних наукових і науково-технічних програм з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки на 2002-2006 роки», «Про затвердження Положення про державну наукову і науково-технічну програму» тощо.

Основним нормативно-правовим документом, що регламентує науково-технічну діяльність в

Україні є Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13 грудня 1991 року, який визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери, створює умови для наукової і науково-технічної діяльності, забезпечення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку. Ним на законодавчому рівні було визначено, що розвиток науки і техніки є визначальним фактором прогресу суспільства.

Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року передбачено державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні, а

головною метою є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Для впорядкування правових, організаційних і фінансових основ експертної діяльності в науково-технічній сфері, а також з метою забезпечення наукового обґрунтування структури та змісту пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки 10 лютого 1995 року було прийнято Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» головним завданням якого є: об'єктивне, комплексне дослідження об'єктів експертизи; аналіз рівня використання науково-технічного потенціалу, оцінка результативності науково-дослідних робіт і дослідно-конструкторських розробок; прогнозування науково-технічних наслідків реалізації чи діяльності об'єкта експертизи; підготовка науково обґрунтованих експертних висновків.

Безпосередня діяльність пов'язана з особливостями передачі інноваційної продукції від її авторів у виробництво регламентується Законом України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 року. Головною метою державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій є забезпечення розвитку національного промислового і науково-технічного потенціалу, його ефективне використання для вирішення завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій та їх складових, сприяння розвитку виробництва в якому використовуються новітні вітчизняні технології.

До числа локальних нормативно-правових актів інноваційної сфери слід віднести такі, як: засновницькі документи: статут, наказ про облікову політику, напрями інноваційної діяльності підприємства й інші внутрішні інструкції, регулюючі обов'язки і повноваження співробітників в інноваційній сфері; діловий етикет; документи, що закріплюють основні положення інноваційної стратегії підприємства, накази і розпорядження керівників підприємства, що відносяться до інноваційної сфери; договори із сторонніми організаціями про співпрацю в інноваційній сфері, угоди з державою тощо.

Отже Україна має шанс і можливості зайняти гідне місце на світовому ринку інновацій за рахунок розвитку сфери високих технологій, високоосвіченої робочої сили, потенціалу науково-дослідних інститутів і лабораторій. Головним завданням інноваційної політики держави повинно бути забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій по усіх сферах національної економіки. Державна політика щодо впровадження, підтримки інноваційної діяльності України регулюється відповідними нормативними актами, що охоплюють всі ці процеси. Удосконалення системи нормативно - правового Регулювання інноваційної діяльності повинне бути спрямовано на формування сприятливих умов для реалізації інноваційної діяльності шляхом: використання податкових важелів стимулювання інноваційної активності, розробки чіткого механізму державного замовлення на інноваційну продукцію, розвитку інфраструктури ринку інновацій . При цьому стимулювання інноваційної діяльності повинно здійснюватися диференційовано з урахуванням зовнішнього ефекту від реалізації інноваційних проектів.